

Професионалното обучение в контекста на ученето през целия живот

Ученето през целия живот (УЦЖ) е процес на непрекъснато, преднамерено придобиване на знания и умения. То е крайният резултат на съвременната информационна грамотност и предполага възможности за учене на всяка възраст и в разнообразен контекст - не само чрез традиционните форми в институциите за образование и обучение, но и на работното място, вкъщи, или през свободното време.

Ученето през целия живот е начин на мислене – всеки от нас трябва да бъде отворен за нови идеи, решения, умения или поведение. Разбирано като системен процес, то е насочено към самия учещ и неговите потребности за личностно и професионално развитие.

Житейската философия «никога не е твърде рано или твърде късно да учиш» се превръща в мисия за много и различни обучаващи организации.

Определението за УЦЖ, използвано от настоящата Стратегия включва на общо равнище шестте ключови послания, представени в Меморандума за УЦЖ:

- всеобхватен и постоянен достъп до учене с цел овладяване и актуализиране на умения, необходими за активно участие в обществото, основано на знания;
- повишаване на инвестициите в човешките ресурси;
- ефективни методи на преподаване и учене;
- значително подобряване на разбирането и оценяването на участието в учебния процес и резултатите от него, особено в областта на неформалното и самостоятелното учене;
- подобряване на консултантските услуги – осигуряване на високо качество на услугите по информиране и консултиране;
- довеждане на ученето възможно най-близо до дома на учещите.

Процесът на учене през целия живот

Осъществява се на няколко равнища – формално образование и обучение, неформално обучение и самостоятелно учене, като включва всички възможности на традиционното и дистанционното учене:

- Формалното образование и обучение се провежда в институциите за образование и обучение и води до получаване на официално признати документи.
- Неформалното обучение представлява организирана форма на учене, извън институциите за образование и обучение, обикновено не

завършва с издаването на официално признат документ и води до повишаване на личностните, професионалните и гражданските компетентности. Резултатите от неформалното обучение могат да бъдат валидирани и сертифицирани и да доведат до получаване на официално признати документи.

- Самостоятелното учене е осъзнато учене, при което човек сам придобива знания и умения при осъществяване на всекидневните дейности, на работното място, в семейството или чрез самостоятелно търсене на информация.

Концепцията за УЦЖ, възприета в настоящия документ, се основава на две ясно разграничени групи компетентности, които си взаимодействат и могат да бъдат овладени едновременно или поотделно:

- **Професионални компетентности** - тази група е свързана с професионалните знания, умения и способности, които трябва да притежават работещите или учените/ изследователите в дадена професионална област.

- **Ключови компетентности** – тази група включва преносими (основни) умения, необходими на всеки един зает във всяка една ситуация. Преносимите (основни) умения - комуникативни умения, умения за работа с ИКТ, работа в екип, самообучение и др. - изискват своя собствена методология, време и място за обучение, схеми за оценяване и т.н.

Професионалното обучение в контекста на УЦЖ

Професионалното обучение в България се осъществява както в системата на формалното образование и обучение, така и чрез редица форми на неформално обучение и самостоятелно учене.

Началното професионално обучение и продължаващото професионално обучение се свързват с придобиване на знания и умения по част от професия, на степен на професионална квалификация и на нови квалификации. Професионалното обучение се провежда от професионални училища, професионални гимназии, професионални колежи, висши училища, лицензирани центрове за професионално обучение, организации на работодателите и служителите, неправителствени организации и др.

По данни на НСИ от 2005 г. 179 професионални гимназии и професионални училища (38% от всички) предоставят професионално обучение за възрастни,

като 17 от тях са лицензирали самостоятелни Центрове за професионално обучение. Към октомври 2007 г. броят на лицензираните центрове от Националната агенция за професионално образование и обучение, които предлагат професионално обучение, възлиза на 470.

Продължаващо професионално обучение за овладяване на специфични ключови или професионални компетентности, свързани с технологични процеси се предлага и в различни форми на неформално обучение от самите предприятия или компании.

Въпреки постоянно увеличаващият се брой на доставчиците на ППО липсва съответствие с потребностите на пазара на труда и концепцията за учене през целия живот.

Развитието на реформата в продължаващото професионално обучение се осъществява с приетата Национална стратегия за продължаващото професионално обучение 2005 – 2010 година.

Насоки за бъдещо развитие:

- Обвързване на предлаганото професионално образование и обучение с потребностите на секторите/браншовете.
- Укрепване на партньорството и сътрудничеството между институциите за образование и обучение, социалните партньори, регионалните и местните власти.
- Осигуряване на мониторинг и контрол на качеството и ефективността на професионалното образование и обучение.
- Създаване на възможности за валидиране и сертифициране от системата на формалното професионално образование и обучение на професионални знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене.
- Осигуряване на свободен достъп до информация за инициативи и ресурси за учене, предлагани обучения, добри практики по проекти и др.

Дейности:

- Проучване на потребностите от обучение на заетите лица в различни икономически
- сектори и изготвяне на интегрирани секторни подходи (срок – до 2011 г.).
- Стимулиране на обучаващите институции за периодично осъвременяване на материално-техническата база, актуализиране на

учебните програми и материали, квалификация на учители и обучаващи (срок – до 2013 г.).

- Проучване и прилагане на добри практики в рамките на ЕС за валидиране и сертифициране на предходно, неформално и самостоятелно учене в професионалното образование и обучение (срок – до 2011 г.)